

Turinys

IŽANGA	6
1 SKYRIUS	
MAFIJOS KILMĖ	10
2 SKYRIUS	
XIX AMŽIUS. ANKSTYVIEJI GANGSTERIAI IR GATVĖS BANDITAI	28
3 SKYRIUS	
PROHIBICIJA. ROMO KARALIAI IR ALAUS BARONAI	52
4 SKYRIUS	
1940–1960 METAI. MAFIJA AUGA	102
5 SKYRIUS	
1970–1980 METAI. SVARBIAUSIA – VERSLAS	134
6 SKYRIUS	
1980–1990 METAI. TEISĖSAUGOS ATSAKAS	178
EPILOGAS	
MAFIJA ŠIANDIEN	203
PAVARDŽIŲ RODYKLĖ	204
NUOTRAUKŲ ŠALTINIAI	208

IŽANGA

I talų nusikalstamos grupuotės, dabar bendrai vadinamos mafija, pamažu susiformavo Sicilijos saloje. Ten banditų gaujos, tikėtina, gyvavo ne vieną šimtmetį. Gali būti, kad jos vertėsi naminių gyvulių ar žmonių grobimu ir reikalaujavo išpirkos. Jau XVIII a. pradžioje žinome kelių gaujų pavadinimus ir jų vadeivų vardus bei pavardes, tačiau grupuotės ryšių nepalaikė arba jie buvo silpni.

Maždaug XIX a. viduryje paskiros gaujos pajuto bendrą interesą – ėmė vienytis kovai prieš salą valdančius nekenčiamus Burbonus. Būtent tada jos pradėtos vadinti mafija. O XIX a. 7-ame dešimtmetyje tradicinį banditizmą ėmė keisti gangsterių kultūra, ilgainiui persmelkusi visą siciliečių visuomenę.

Mafija prisiskyrė sau mokesčių rinkimo ir teisėtvarkos funkcijas; negana to, ji valdė salos finansų sistemą. Su mafijai priešintis mėginančiais asmenimis būdavo susidorojama greitai ir žiauriai, tad žmonės ėmė jos bijoti. Ilgainiui mafijos nariai tapo nebepasiekiami teisėsaugai ir pasirūpindavo, kad rinkimus laimėtų jiems reikalingi politikai. Pradėjusi veikti išvien su Bažnyčia, mafija užsitikrino dar patikimesnę apsaugą nuo valdžios. Galiausiai omertà – itin žiaurus garbės kodeksas – užtikrino, kad visi su disciplina susiję reikalai būtų sprendžiami viduje, civilinė valdžia nuo jų buvo visiškai atribota. Be to, mafijos nariai privalėjo griežtai laikytis tylos principo. Už menkiausią nusizengimą taisyklėms – mirtis.

Mafijos galią netruko pajusti ne tik Sicilija ir žemyninė Italija. XX a. pradžioje tūkstančiai su organizuotu nusikalstamumu susijusių tipų atvyko į Jungtines Valstijas, dažnai nelegaliai. Mafijos čiuptuvai Amerikoje tuoj pat prasiskverbė į įvairiausias gyvenimo sritis. O kadangi mafija užvaldė narkotikų kontrabandą, nusikaltėliai spėriai išraižė savo tinklus Jungtinėje Karalystėje, Kanadoje ir Australijoje.

Išsikūrę Niujorke, Čikagoje ir kituose didmiesčiuose, gaujų nariai pradėjo formuoti kriminalinę kultūrą. Paskolos milžiniškomis palūkanomis, pinigų ir turto prievartavimas, žmonių grobimas, reketas – visa tai mafijos veiklos sritys, kurių sąrašas sparčiai pildėsi. Netruko ateiti diena,

kai gaujos ėmė kivirčytis tarpusavyje ir spausti JAV anksčiau gyvavusias žydu ir airių grupuotes; galiausiai italai Naujajame Pasaulyje įsitvirtino.

XX a. 3-iaame dešimtmetyje alkoholio draudimo įstatymas mafiozams virto netikėtu, bet itin dosniu aukso lietumi. Nelegaliai į JAV gabenant ir čia parduvinėjant stiprius alkoholinius gėrimus buvo galima susižerti kalnus pinigų. Nusikalstama veikla virto tokio masto verslu, kad net valdžios atstovai už atitinkamą atlygį buvo linkę nieko nepastebėti. Iš pradžių atrodė, kad viską valdo Jackas Diamondas-Kojos ir Alas Capone, bet ilgainiui galingiausiu mafijos vadeiva tapo Lucianas-Pasisekė – tai jis įsteigė vadinamąją Komisiją, kuri iki pat šių dienų prižiūri visų mafiozų veiklą ir sprendžia ginčus, kad gaujos neimtų pjautis viena su kita. Tas pats Lucianas visą Niujorko mafiją išskirstė į penkias šeimas, o kadangi buvo pakankamai įžvalgus, ėmė bendradarbiauti su aisiais ir žydais. Visa tai leido nusikaltėliams dirbuotis veiksmingai ir labai drausmingai.

Teisėsaugos institucijos ne iš karto susizgribo rimtai imtis mafijos. Dalis pareigūnų, reikia manyti, apskritai nesuprato, o gal tik nedrįso pripažinti viešai, kad tokia struktūra egzistuoja. Tik 1957 m., policijai nutraukus Apalačine (Niujorko valstija) vykusį aukšto rango mafiozų pasitarimą, pirmąsyk nepaneigiamai įrodyta, kad mafija išties veikia. Šį faktą 1963 m., duodamas parodymus JAV Senato Nuolatiniam tyrimų pakomitečiui, dar sykį patvirtino mafijos narys Josephas Valachis – jis teistas už tai, kad kalėjime nužudė kitą kalinį. Jo parodymus transliavo radijas ir televizija, tad amerikiečiai turėjo progą pirmą kartą tiesiogiai iš įvykių dalyvio lūpų išgirsti kraują stingdančių detalių apie šios paslaptingos organizacijos veiklą.

1970 m. JAV priimtas Reketo paveiktų ir korumpuotų organizacijų aktas (*Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act*, RICO). Jame už veiklą nusikalstamosiose struktūrose (viena jų – mafija) numatyti ilgi metai kalėjimo. Svarbu tai, kad jis sudarė sąlygas teisti ir tiesioginius nusikaltimo vykdytojus, ir nusikaltimą užsakiusius mafijos vadeivas.

Nunzio Giuliano (57 m.) lavonas Neapolio gatvėje, 2005 m. kovo 21 d. Manoma, kad Giulianas buvo įtakingas neapolietiškos kamoros narys.

RICO leidžia bet kuriam mafijos nariui skirti divigubą bausmę – 20 metų kalėti ir 25 000 dolerių baudą, jei teismas pripažįsta asmens kaltę įvykdžius bent 2 iš 27 federalinių ir 8 atitinkamos valstijos nusikaltimų: žmogžudystę, nelegalūs lošimai, turto prievartavimas, žmonių grobimas, kyšio davimas, plėšimas, narkotikų kontrabanda, pinigų padirbinėjimas, sukčiavimas, turto pasisavinimas, pinigų plovimas, padėgimas ir kt. Jei asmuo už šiuos nusikaltimus nuteisiamas, teismo sprendimas tampa kito nusikaltimo – reketo nelegalios organizacijos labui – įrodymu.

Nuo tokių organizacijų nukentėję asmenys gali pretenduoti į trigubo dydžio nuostolių kompensaciją. Pagal RICO, kaltinamo asmens teisė disponuoti savo turtu gali būti apribota, kad jis negalėtų turto išskaidyti.

Griežti naujieji įstatymai leido iki gyvos galvos pasodinti daugelį seno sukirpimo mafijos vadeivų, tad nusikaltėlių organizacijos gerokai nusilpo. Tačiau visuomet atsiranda senosios kartos vietą užimti trokštančio jaunimo, juolab kad naujų veiklos sričių nestinga.

Italijoje pakirpti mafijai sparnus pirmą sykį mėginta 1986 m., surengus Didįjį procesą, – tuomet teisiamųjų suoluose sėdėjo keli šimtai mafiozų. Dar daugiau nei šimtas teisti už akių arba buvo priversti slapstyti. Nusikaltėlių gretas išretino ir klanų karai.

Nuteistiesiems kalėti taikytos Kalėjų administravimo įstatymo 41 straipsnio b dalyje apibrėžtos normos.

Jie galėjo būti laikomi vienutėse, neturėjo teisės naudotis telefonu, siųsti ar gauti pinigų, susitikti su artimaisiais. Tai reiškė, kad jie nebegalėjo iš kalėjimo vadovauti nusikalstamos organizacijos veiklai. Mafija patyrė stiprų smūgį, o štai jos konkurentai sužydo: Neapolyje iškilo kamora, Kalabrijoje – ndrangeta, o Apulijoje – *Sacra corona unita*.

Jaunų italų, trokštančių išmėginti TĄ gyvenimą, nei Italijoje, nei Amerikoje nestigo. Nes jis žadėjo pinigų pilnas kišenes, statusą visuomenėje, elitinius automobilius, rinktinis drabužius, prašmatnius blizgučius, gražias moteris ir brangiausią šampaną.

Kita vertus, TĄ gyvenimą pasirinkęs žmogus privalėjo pamiršti menkiausius skrupulus ir, nepaisydamas pasekmių, imtis bet kokio nusikaltimo. Mafijos narys turi būti pasirėngęs nė nemirktelėjęs nužudyti draugą, priešą ir niekuo dėtą praeivį, o gavęs įsakymą – nukankinti žmogų. Retas mafiozas baigė dienas lovoje ir mirė sava mirtimi.

Tai neeiliniai žmonės, gyvenę neeiliniais laikais – laikais, kurie spėriai neria į praeitį. Ši knyga pasakoja apie mafijos narius, jų gyvenimus, šeimas, kodeksus, nusikaltimus ir šaltakraujiškai vykdytas žudynes. Mafija tebėra gyva, o ilga jos istorija, sykį įtraukusi, nepaleidžia – ji persunkta krauju ir nužymėta išdavystėmis.

2006 m. lapkritis. Kamoros vadeiva Antonio Biancas areštuojamas Neapolio Melito rajone, kurį anuomet skandino žiaurių nusikaltimų banga.

1 SKYRIUS

MAFIJOS ŠAKNYS

Gerus du tūkstančius metų dauguma kaimiškose vietovėse gyvenančių siciliečių kentė tironišką feodalų ir užkariautojų priespaudą. Nesant veiksnios žmones ginančios valdžios, vietiniai burdavosi į vadinamuosius *cosche* (pažodžiui – „artišoko lapai“) ir mėgindavo bendromis jėgomis apsisaugoti nuo nekenčiamų žemvaldžių peršamos tvarkos. Formavosi nedideli vietiniai klanai, jų nariais tapdavo giminės ir kaimynai, ilgainiui sukūrė savitus dialektus, kad tam tikri dalykai išliktų paslapyje. Pamažu radosi įstatymų nepaisymu pagrįsta kultūra. Sakoma, kad mafija išaugo būtent iš tokių artimais ryšiais susietų draugijų.

MAFIJOS TĖVONIJA

Sicilija – neeilinė sala. Daugiau kaip du tūkstančius metų ji brangiai mokėjo už tai, kad likimas lėmė jai būti Viduržemio jūros viduryje, o ir, apytikriai matuojant, viso anuomet žinomo pasaulio centre. Sicilija yra tarp žemyninės Italijos dalies ir šiaurinės Afrikos pakrantės, tad saloje nuolat lankėsi plėšikai iš Italijos ir įvairausio plauko užkariautojai: finikiečiai, graikai, kartaginiečiai, europiečiai. Sicilija laikyta vertingu grobiu. Todėl saloje šeimininkavo graikai, romėnai, bizantiečiai, arabai, germanai, prancūzai ir kitų kraštų atstovai. Visuomenės sankloda ėmė formuotis romėnišku pavyzdžiu. Romėnai Sicilijoje beatodairiškai kirtė miškus ir pavertė salą kolonija, kurios paskirtis – žemyninę Italiją ir save pačius aprūpinti kviečiais. Visoje Sicilijoje kūrėsi dideli ūkiai, juose dirbo vergai. Kviečius ilgainiui pakeitė kitos kultūros, bet dvarai ir vergija išliko. Pasaulis nužengė į priekį, o Sicilijoje feodalizmas išsilaikė iki XIX a. pradžios – tik tuomet valstiečiai įgijo teisę į savo žemes. Kadangi

pynėsi įvairiausi interesai, o didieji žemvaldžiai sugėbėdavo sau naudingai manipuliuoti įstatymais, per artimiausią šimtmetį tik retas valstietis tapo tikruoju žemės savininku.

NUSIKALSTAMUMAS SICILIJOJE

Sicilijoje nusikaltimai visuomet vienaip ar kitaip sieti su saliečių patriotizmu ir priešinimusi okupantams. XVIII a. parašytose knygose minima slapta sicilietiška ženklų kalba – ji, jeigu tikėsime tekstų autoriais, sukurta dar tais laikais, kai salą valdė graikų tironai. Nusikalstamumą skatino ir kalnuotas reljefas – nusi-gauti į salos gilumą būdavo labai sudėtinga. Iki XX a. pradžios keliai beveik neegzistavo. Negausūs teisėsau-gos pareigūnai dirbo išsibarstę po visą salą, tad plėšika-vimas jauniems vyrukams ilgus amžius išliko patrau-kliau variantu siekiant karjeros, juolab kad įstatymai jų nepasiekdavo, jeigu jie nusikalsdavo gindami savo klano ar giminės garbę. Būtent garbė, o ypač artimiau-

sių šeimos narių interesai, iškildavo aukščiau visko. Neatsitiktinai esminis struktūrinis mafijos vienetas vadinamas šeima.

Nusikalstamumas tam tikra prasme buvo įaugęs ir į senąją feodalinę santvarką. Aristokratams reikėjo prie-vaizdų, besirūpinančių valdomis, kuriose šeimininkas nuolat negyvendavo: pirma, žiūrėti, kad valstiečiai dirb-tų žemę ir atiduotų dalį derliaus, antra, ginti pasėlius, statinius ir naminius gyvulius ne tik nuo plėšikų, bet ir nuo sklandančių liberalių idėjų. Didikai ieškodavo fiziš-kai stiprių ir savo aplinkoje įtakingų vyrų – tokių, kurie moka laikyti rankose nupjautvamzdžius ir ne itin paiso įstatymų. Kitaip tariant, išvelgti skirtumą tarp plėšiko, „šeimos“ atstovo ir dvaro sergėtojo dažniausiai būdavo nelengva. Samdyti prievaizdai sau ir savo vyrams sulyg-davo atlygį: su valstiečiais – už jų interesų gynimą, su dvarininkais – už jų ūkio priežiūrą. Suprantama, sergė-tojams niekas nekludė imtis saviveiklos ir užsimanius patiems tapti plėšikais, nuo kurių jie šiaip jau privalėda-

vo ūkį ginti. Tad reketavimas mainais į apsaugą – labai sena siciliečių tradicija. Dvarininkai būdavo atkakliai spaudžiami samdyti banditus savo asmeniniais *guarda-ni*, o atvejų, kad žemvaldys kreiptųsi užtarimo į teisė-saugą, beveik nepasitaikydavo.

Nenoras bendrauti su pareigūnais bent iš dalies aiš-kintinas visuomenės sankloda: nors valstybė buvo tota-litarinė, Sicilijos teisynas – vienas kitam prieštaraujančių kodeksų, likusių po vienas kitą keitusių užkariautojų, maišalynė. Bylas teismai nagrinėdavo metų metus, tad visi – valstiečiai, plėšikai, didikai ir teismo pareigūnai – būdavo suinteresuoti su įstatymais susidurti kuo rečiau. Daugumai teisėjų, beje, savo pareigas tekdavo nusipirk-ti, o teismo tarnautojams už darbą mokėta labai menkai arba jie dirbdavo nemokamai. Todėl visi tikėdavosi, kad galiausiai atvyks rimtas dėdė ir viską sutvarkys. Vienas XVIII a. keliaavęs žmogus aprašė Sicilijoje egzistavusią slaptą draugiją – ji vykdžiusi teisingumą, buvusi įtakin-gesnė už visus teismus ir visi nariai prisiekdavę paklusti jos sprendimams.

Plėšikavimas, reketas mainais į apsaugą, antiliberali politika, kyšiai, teisingumą vykdančios slaptos drau-gijos, šeimos – visa, kas suformavo sicilietišką mafiją, regis, egzistavo gerokai prieš XIX a. pradžią. Viskas, iš-skyrus nebent pavadinimą.

Kalašibeta – senas ant kalvos įsikūręs miestelis pačiame Sicilijos viduryje.

MAFIJOS ŠAKNYS

Sicilietišų gaujų pavadinimai, pavyzdžiui, *Beati Paoli*, kurios nariai veidus slėpdavo po juodais gobtuvais, rašytiniuose šaltiniuose pirmą kartą pasirodo XVIII amžiuje. Šalia minimi ir pavieniai plėšikai, tokie kaip donas Sferlazza – kunigų seminarijos auklėtinis, dėl šeimos vendetos tapęs nusikaltėliu. Jis buvo dvasininkas, tad teisėtškai nepasiekiamas. Tokie kaip jis grobdavo galvijus arba žmones ir reikalaudavo išpirkos.

Sicilijos nusikaltėlių gaujos pirmąsyk susivienijo 1848 m., kai saliečiai sukilo prieš jų kraštą valdančius Burbonus. Vienai gaujai – ją sudarė 30 ar 40 vyrų – vadovavo Vilnagalvė (*Testa di lana*) vadinta valstietė ir trys jos sūnūs. Kiti du buvo nužudyti Burbonų paskirtos valdžios įsakymu, todėl Vilnagalvė policijos nekenė visą širdimi. Įsiliepsnojus sukilimui, ji vadovavo keturiems tūkstančiams žmonių, užėmusių Šv. Onos vienuolyną, kur slėpėsi kelios dešimtys policininkų.

Paslaptingi vyrai juodais gobtuvais iš *Beati Paoli* dažnai laikomi Sicilijos mafiozų pirmtakais. Juos pirmąsyk mini XVIII a. rašė autoriai.

Tuoj pat įvyko pagreitinoto proceso teismas: policininkai, vykdę savo pareigas dorai ir apdairiai, bendru susirinkusiųjų sprendimu buvo išteisinti, o tie, kuriuos žmonės pasmerkė, buvo sušaudyti. Vis dėlto susiformavus laikinajai vyriausybei nuspręsta, kad Vilnagalvė kelia pavojų visuomeninei tvarkai, todėl moteriai teko kalėti Kastelamarės tvirtovėje. Burbonams susigražinus valdžią, ji išėjo į laisvę, bet vėliau ir ji, ir visi jos giminaičiai buvo nuolat akylai stebimi.

Vykstant politiniams perversmams, Sicilijos kaip valstybės, galima sakyti, neliko, tad nusikaltėlių gaujos – „Piemenukai“, „Skerdikai“ ir kitos – ėmė veikti išvien su policija. Giuseppe Scordatą – gaujos vadeivą tapusį neraštingą valstietį iš Bagerijos, kaip ir Salvatore di Micelį iš Monrealės, valdžia samdė rinkti mokesčius ir saugoti salos pakrantes. Jie praturtėjo. Mizilmerio miestelyje ties Palermu į pagarsėjusio vietos bandito Chinnicio rankas buvo atiduoti teisėtvarkos reikalai. 1861 m. suvienijus Italiją, įsigalėjo liberali tvarka, kurioje tokie veikėjai jautėsi kuo puikiausiai. Eiliniai žmonės jų vengė, bendradarbiauti nusiteikusiems politikams jie užtikrindavo palankius rinkimų rezultatus, o prisiekusieji teisme jų bijojo, kartu užtikrindami teisinį neliečiamumą. Negana to, jie valdė visą finansų sistemą: ką tik įsteigto Sicilijos banko valdytojai kasdien drebėjo būsį pagrobti ar nužudyti. Gangsterių čiuptuvai ilgainiui tvirtai apraizgė visą visuomenę. Apie tai XIX a. 7-ame dešimtmetyje rašė Didžiosios Britanijos konsulas Palerme: „Slaptosios draugijos čia visagalės. Į valdžią save pasiskyrusios chuntos – visokios kamoros ir mafijos – dalijasi darbininkų atlyginimus, palaiko ryšius su visuomenės atstumtaisiais, o piktadarius priglobia po savo sparnu ir gina.“

1863 m. gangsteriai pakilo į įžmybių rangą, nes sicilietis aktorius Giuseppe Rizzottas sukūrė pjesę *I mafiosi di la Vicaria* („Vikarijos mafiozai“). Greitai išpopuliarėjusios pjesės veiksmas vyksta didžiausiame Palermo kalėjime, o pagrindiniai pjesės veikėjai – banditai iš Palermo gatvių. Spektaklį publika lankė taip gausiai, kad autorius prirašė dar du veiksmus, o atnaujintą dramą pavadino paprasčiau – *I mafusi*.

Mafusi – žodžio *mafusu*, reiškiančio „kietą laikyseną“, daugiskaita. Galima versti ir „ryžtingumas“, „akiplėšiskumas“, o niekinama prasme šiuo žodžiu vadinami priekabiautojai. Yra manančių, kad terminas „mafija“ arabiškos

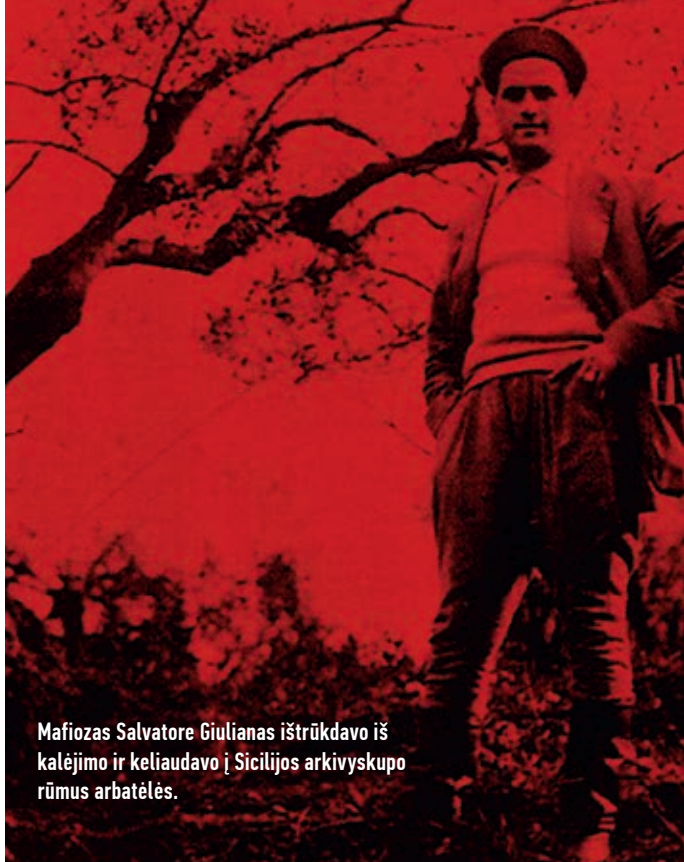

Via Maqueda Palerme (Sicilija) XIX–XX a. sandūroje. Palerme daug kas pastatyta už mafijos pinigų.

kilmės: *mahyas* žargonu reiškia agresyvių gyrimaši, pasipūtimą, o *marfud* yra „atstumtas“. Pasak kitų, sąvoka „mafija“ sietina su žodžiais *mu'afah* (tas, kuriam įstatymai negalioja) arba *mahfal* (susirinkimas). Normandiškame prancūzų kalbos dialekte yra veiksmažodis *se méfier*, jis reiškia „saugotis“. Dar esama tikrinio daiktavardžio Moferas, juo viduramžiais tamplieriai vadino blogio dievą.

Suvenytoje Italijoje įsigalėjus liberaliai santvarkai, Sicilijos gangsteriai suklestėjo, o su liberalizmo priešininkais ėmė bičiuliuotis. Mafiozai saugodavo citrusų plantacijas, kai jų šeimininkams tekdavo išvykti, rado bendrą kalbą ir su Bažnyčia, kuriai rūpėjo išlaikyti senąją tvarką. XIX a. 8-ame dešimtmetyje vienas Toskanai atstovavęs Italijos parlamento narys užrašuose pasižymėjo: „Girdėjau pasakojant apie buvusį kunigą, kuris nedideliame miestelyje prie Palermo tapo nusikaltėlių gaujos vadeiva. Jis savo aukoms teikdavo paskutinį patepimą. Išklauius tam tikrą skaičių tokio pobūdžio istorijų, kvepalai iš citrinų ir apelsinų žiedlapių ima skleisti lavono smarvę.“ Glaudūs mafijos ir Bažnyčios ryšiai nenutrūko. Dar daugiau, XX a. 5-o dešimtmečio pabaigoje mafiozas Salvatore Giulianas, kalintas Učiardonės kalėjime Palerme, išsirūpindavo leidimą išeiti ir keliaudavo į arkivyskupo rūmus arbatėlės. Kai 1983 m. vienas iš mafijos bosų Tommasas Buscetta nusprendė duoti parodymus prieš *Cosa nostra* („Mūsų reikalas“) ir tapo *pentito* (informatoriumi), tuometinis Sicilijos arkivyskupas jį prakeikė ir pavadino salos priešu.

Valdžiai *Cosa nostra* visuomet kėlė rimtų bėdų. 1864 m. Nacionalinės gvardijos padalinio Palerme vadas Niccolò Turrisi Colonna rašė apie visoje Sicilijoje veikiančią „vagių sektą“. Ji egzistuojanti maždaug 20 metų, reiškiasi daugiausia kaimiškose vietovėse, o jos nariai – kontrabandininkai, naminių gyvulių vagys, turtingi ūkininkai ir juos saugantys tipai. Tiesą sakant, įkyriai sklido kalbos, kad ir pats Colonna tuomet Palerme dangstė įtakingus mafiozus. Provincijoje, pasak jo, išmintingiausi jaunuoliai jungiasi prie mafijos – užsidirba reketuodami ir versdami mokėti už apsaugą, o valdžia jiems buvusi nebuvusi. Sektos nariai vienas kitą atpažįsta pagal tam tikrus ženklus, visi spjauna į įstatymus ir laikosi savito ištikimybės sektai kodekso (jį Colonna vadino *umirtà* – nuolankumu), todėl nebendrauja su policija. Apie tai autorius parašė kiek išsamiau.

Mafiozas Salvatore Giulianas išstrūkdavo iš kalėjimo ir keliaudavo į Sicilijos arkivyskupo rūmus arbatėlės.

„Pagal šios žiaurios sektos taisykles bet kuris su karabinieriumi [karo policijos pareigūnu] kalbėjęs ar tik žodeliu persimetęs arba pasisveikinęs pilietis nusipelno mirties it koks piktadarys. Jis nusideda, o jo kaltė siaubinga, nes jis pamina „nuolankumą“. [...] „Nuolankumas“ reiškia pagarbą ir atsidavimą sektai. Niekas neturi teisės daryti to, kas tiesiogiai ar netiesiogiai kenkia jos interesams. Negalima policijai ar teisėjams pateikti faktų, padedančių atskleisti nusikaltimą, kad ir koks jis būtų.“

Sicilijos žemėlapis (1900 m.), rodantis mafijos įtaką saloje. Tamsesnė spalva reiškia stipresnį mafijos įsigalėjimą.

Taip formavosi *omertà* – itin žiaurus garbės kodeksas, nustatantis, kad nė vienas neteisybę patyręs mafiozas niekada jokiomis aplinkybėmis nesikreips į valdžios atstovus. Auka ir jos šeimos nariai turi teisę keršyti, tačiau jei kas sumanys sulaužyti tylos įžadus, su tokiu mafija kaipmat susidoros. Colonna tai žinojo, nes viską matė savo akimis. Jo vadovaujame Nacionalinės gvardijos padalinyje tarnavęs kapitonas Antoninas Giammona buvo Uditorės miestelio šalia Palermo seniūnas. Besibaigiant XIX a., mafija ėmė aktyviai organizuotis: vakarinėje Sicilijos dalyje įvairios „šeimos“ (dar vadintos *cosche*) susivienijo ir suformavo savotišką konfederaciją. Jos irgi laikėsi griežtų taisyklių. Už bet kokią nusižengimą – mirtis. Siekiant įbauginti kitus, lavonai būdavo simboliškai išniekinami. Lavonas be liežuvio reiškė, kad auka nesilaikė omertos, vagišiams nukirsdavo ranką, o tiems, kurie iš mafijos nario žmonos „atimdavo garbę“, nurėždavo genitalijas ir sugrūsdavo į burną. 1865 m. Palermo prefektas išsiuntė į Romą laišką, kuriame surašė naujienas: būrys vyrų iš Monrealės nužygiavo į Palermą ir paskelbė miestą nepriklausoma respublika. Jie laikėsi daugiau nei savaitę, sugebėjo atmušti valdžios suburtų pajėgų puolimą ir galiausiai pasitraukė, bet prieš tai sudegino policijos ir mokesčių rinkėjų dokumentus. Sukilėlius

vietiniai vadino *mafusi*, itališkai rašoma *mafiosi*. Nuo tada šis žodis paplito bendrinėje vartosenoje. Vienoje policijos ataskaitoje randame madingai išsipusčiusio jauno banditėlio aprašą.

„[Jis] vilki šviesius marškinius, skrybėlę valiūkiškai pakreipęs į šoną, plaukai gausiai ištepti pomada ir sušukuoti taip, kad garbanos kristų ant kaktos, o ūsai dailiai pakirpti. Eidamas kraipo šlaunis į šonus; burnoje – cigaras, rankoje – lazdelė, o ilgas peilis užkištas taip, kad nesimatytų.“

VIRŠ ĮSTATYMO

Kartais nusikaltėlių užmačios būdavo labai rimtos. 1872 m. gydytojas Gaspere Galatis paveldėjo keturis hektarus – citrinų ir mandarinų ūkį Malaspinos miestelyje, į jį iš Palermo pėsčiomis galima nukakti per 15 minučių. Prieš tai žemės valdė jo svainis, bet gavo kelis grasinamus laiškus ir mirė nuo infarkto. Kartu su ūkiu gydytojui atiteko jo prižiūrėtojas Benedettas Carollas, pasilikdavęs sau 20–25 proc. pajamų, gautų pardavus vaisius. Dauguma vietinių manė, kad jis ir parašė anuos laiškus. Naujasis šeimininkas norėjo išvengti bėdų ir pamėgino ūkį išnuomoti. Prižiūrėtojas visus susidomėjusius atgrasė, todėl gydytojas jį išvijo.

Gydytojo draugai, nieko nežinantys apie jo verslo ypatumus, aiškino, kad prižiūrėtoją derėtų grąžinti

į darbą. Tačiau Galatis nenorėjo jaustis žeminamas ir nusamdė naują žmogų. Jį netrukus kažkas nužudė šūviu į nugarą. Galatis užsispyrė ir susirado dar vieną prižiūrėtoją. Netrukus ėmė plaukti grasinantys laišukai: autorius gydytojo klausė, kodėl šis nusamdęs „žinomą šnipą“, o ne „garbingą žmogų“. Laiškus Galatis nunešė policininkams, bet tie nė piršto nepajudino. Ir tik tuomet išsiaiškino, kad Benedettas Carollas – Antonino Giammonos sėbras, o pats Antoninas – Niccolò Colonnos draugas.

Antoninas Giammona gimė skurdžioje valstiečių šeimoje, tačiau dalyvavo 1848 ir 1860 m. sukilimuose ir vėliau šį faktą išnaudojo megzdamas vertingas pažintis. 1875 m. jis, įeigu tikėsime Palermo policijos viršininku, jau buvo maždaug 150 000 lirų vertinamo nekilnojamojo turto savininkas. Tačiau svarbiau tai, kad jis pasinėrė į nusikalstamą veiklą. Buvo įtariama, kad Antoninas apsiima globoti iš kalėjimų pabėgusius asmenis ir vėliau juos nužudo. Be to, jis gaudavo atlygį už vieno asmens, kilusio iš Korleonės miestelio, verslo

Paveldėjęs citrinų ir mandarinų ūkį Malaspinijoje, gydytojas Gaspere Galatis netruko pajusti mafijos ranką – ėmė plaukti grasinantys laišukai.

priežiūrą, nes savininkui nuo teismo teko bėgti į Jungtines Valstijas. Tapo akivaizdu, kad Giammona mėgina suimti į savo rankas citrusų auginimo ir prekybos verslą – ne vien gydytojo valdas, o ir kitus tose apylinkėse esančius ūkius. Į antrąjį gydytojo nusamdytą prižiūrėtoją irgi kažkas šovė. Sunkiai sužeistas vyras manė, kad mirs, bet liko gyvas, atpažino nusikaltėlius ir viską papasakojo miestelio teisėjui. Carollas buvo suimtas. Tačiau vos gydytojui pavyko prižiūrėtoją pastatyti ant kojų, šis su Giammona sudarė taikos sutartį ir byla buvo nutraukta.

Ta proga Uditorėje surengta iškilminga puota, o gydytojas Gaspere Galatis, palikęs ūkį, pabėgo į Neapolį. Iš ten parašė laišką į Romą vidaus reikalų ministrui – nupasakojo, kas vyksta Uditorėje. Ten viso labo 800 gyventojų, tačiau vien 1874 m. nužudyti mažiausiai 23 žmonės, įskaitant du vaikus ir dvi moteris. Dar dešimt sunkiai sužeisti. Šių įvykių policija nė nemėginusi tirti. Ministras liepė Palerme dirbančiam policijos

viršininkui išsiaiškinti. O Carollas tomis dienomis gydytojo valdose surengė medžioklę, draugėn pasikvietęs Palermo apeliacinio teismo teisėją.

Palermo policijos viršininkas vidaus reikalų ministrui išsiuntė oficialų atsakymą, kuriame, be kita ko, aprašė „garbingo žmogaus“ įšventinimo ceremoniją. Dalyvaujant keliolikai aukšto ir žemesnio rango vadeivų, *padrino*, dar vadinamas krikštatėviu, praduria įšventinamajam pirštą ir krauju aptaško šventojo ar šventosios paveikslą. Naujokas prisiekia ištikimybę, paveikslas sudeginamas, o pelenai simboliškai išbars-tomi, nes visų išdavikų laukia būtent tokia lemtis. Analogiškos ceremonijos rengtos ir šimtmečiu vėliau. Jos, reikia manyti, pasiskolintos iš karbonarų („anglies degintojų“) – masoniško tipo revoliucionierių, atkeliavusių į Italiją su Napoleono kariuomene.

Sektos narius identifikavo „garbingas žmogus“, ištarsęs „tai mūsų bičiulis“ arba „judu tokie pat kaip aš“. Jei susitikdavo vienas kito nepažįstantys sektos nariai, jiedu imdavo šnekėti apie dantų skausmą – nurodydavo, kada jį pajutę, nes data reikšdavo jų iniciacijos, arba „virsmo“, dieną.

Krikštatėvis įšventinamo naujoko krauju aptaško šventosios arba šventojo paveikslą.

„Brolija“

1876 m. apie vieną mafijos bylą rašė įvairių šalių laikraščiai. Kažkas pagrobė Johną Foresterį Rose'ą – anglą, vienos sieros gavybos įmonės direktorių. Sumokėjęs išpirką, jis buvo paleistas. Pasak *The Times*, grobikai su juo elgėsi gražiai, tačiau JAV spaudoje vėliau teigta, esą išpirką jo žmona sumokėjo tik paštu gavusi siuntinį – savo vyro ausis. Buvo aišku, kad banditai turėjo ryšių tarp Palermo viršūnėlių ir kad išpirka sumokėta per mafijos tarpininką.

